

Kosztolányi János¹ – Dr. Téglá Zsolt²

A lean sikerének kulcsa: a diffúzió, a tanulás és a vezetés szerepe

ÖSSZEFOGLALÁS

A kutatás célja a lean menedzsment elveinek és eszközeinek diffúzióját vizsgálni a magyarországi szervezetekben, különös tekintettel a bevezetés körülményeire, a vezetői szerepre és a testreszabás módjára. A kvalitatív, feltáró megközelítés félig strukturált interjúkon alapult, amelyek elemzése a tematikus kódolás módszerével történt. Az eredmények azt mutatják, hogy a lean diffúziója nem lineáris, hanem tanulási és kulturális folyamat, amelyben a vezetői elkötelezettség, a szervezeti tanulás és a helyi adaptáció döntő szerepet játszik. A kutatás újdonsága, hogy empirikusan azonosította a lean terjedésének nem lineáris, tanulási természetét, valamint feltárta a testreszabás és standardizálás közötti dinamikus egyensúly meghatározó szerepét. A kutatás hozzájárul a lean diffúzió mélyebb megértéséhez, és rámutat arra, hogy a fenntartható fejlesztés alapja nem az eszközhasználat, hanem a tanulás és a kultúra fejlesztése.

Kulcsszavak: lean menedzsment, diffúzió, testreszabás, szervezeti tanulás, vezetői szerep

JEL-kód: M11, L23, O33

BEVEZETÉS

A lean menedzsment az elmúlt évtizedekben a szervezeti hatékonyság és minőségfejlesztés egyik legelterjedtebb megközelítésévé vált, ugyanakkor a bevezetés sikeressége jelentős eltéréseket mutat különböző szervezeti és kulturális környezetekben. A nemzetközi kutatások szerint a lean elvek diffúziója nem pusztán módszertani, hanem tanulási és kulturális folyamat, amelynek kimenetelét a vezetői szerep, a szervezeti tanulás és a helyi adaptáció döntően befolyásolja (Liker, 2004; Netland, 2016; Losonci és Takács, 2020).

A hazai vállalatok körében a lean szemlélet terjedése továbbra is egyenetlen, és sok esetben a bevezetési kísérletek nem vezetnek tartós átalakuláshoz. E kutatás célja ezért annak feltárása volt, hogy milyen tényezők befolyásolják a lean diffúzióját a magyarországi szervezetekben, különös tekintettel a testreszabás, a vezetői szerep és a szervezeti tanulás összefüggéseire.

A vizsgálat kvalitatív megközelítésben, félig strukturált interjúk elemzésével valósult meg, az SRQR (Standards for Reporting Qualitative Research) ajánlások O'Brien, Harris, Beckman, Reed és Cook (2014) alapján. A kutatás célja a lean menedzsment elveinek és eszközeinek diffúzióját vizsgálni magyarországi vállalatoknál, különös tekintettel a bevezetés körülményeire, a vezetői szerepre és a testreszabás módjára. A vizsgál-

lat kvalitatív, feltáró jellegű kutatásként valósult meg, amely a szervezeti tapasztalatok mélyebb megértésére törekedett.

MÓDSZER

Kutatási megközelítés

A kutatás alapját tíz, félig strukturált interjú képezte, amelyek célja a lean bevezetésének és diffúziójának empirikus feltárása volt. A kutatás a grounded theory és a tematikus elemzés elveit ötvözte: az interjúk során gyűjtött adatokból induktív módon kerültek azonosításra a kulcsfontosságú témák. A kvalitatív megközelítés lehetővé tette, hogy a résztvevők saját szavaikon keresztül mutassák be a lean értelmezését, kihívásait és eredményeit.

A minta és a résztvevők

A kutatásban tíz szakértő vett részt, akik különböző iparágakban és szervezeti szinteken dolgoznak. A válaszadók között gyártó, szolgáltató és tanácsadó szervezetek képviselői egyaránt szerepeltek. A mintában voltak operatív és funkcionális vezetők, lean szakértők, fejlesztési tanácsadók és felsővezetők.

A mintaválasztás célzott volt, amelynek célja az volt, hogy a lean transzformációt az elmúlt 3 évben megélt szervezetekből származó, releváns gyakorlati tapasztalatokat rögzítse. A résztvevők kiválasztása hólabda-módszerrel egészült ki: a korábbi interjúalanyok ajánlásai alapján további érintettek kerültek bevonásra. Ez a megközelítés összhangban áll Miles és Huberman (1994) kvalitatív mintavételi elvével, amely a mélységet és az információgazdagságot helyezi előtérbe a statisztikai reprezentativitással szemben.

A résztvevők szervezeteinek iparági és lean érettségi heterogenitása biztosította, hogy a lean diffúzióját különböző szervezeti kontextusokból értelmezhesük. Ez a változatosság lehetővé tette, hogy az elemzés ne egyetlen iparágra vagy vállalati méretre korlátozódjon, hanem a lean átalakulások általános mintázataira koncentráljon.

Az adatgyűjtés

Az adatgyűjtés félig strukturált interjúkon alapult, amelyek során az interjúvázlal előre rögzített, de nyitott kérdéseket tartalmazott. Az interjúkérdéseket a mellékletben helyeztük el.

A kérdések az alábbi fő témákat érintették:

- kontextus,
- a lean bevezetésének gyakorlata,
- a lean diffúziója,
- a lean alkalmazásának módja,
- a vezetés és kultúra szerepe,
- tanulságok, javaslatok.

Az interjúk 2024 nyarán zajlottak, egyenként 60–90 perces időtartamban. A beszélgetések online formában valósultak

¹ PhD hallgató, Óbudai Egyetem, Innováció Menedzsment Doktori Iskola, Budapest, janos.kosztolanyi@stud.uni-obuda.hu,

² Egyetemi docens, Óbudai Egyetem, Keleti Károly Gazdasági Kar, Budapest, tegla.zsolt@kgk.uni-obuda.hu.

meg. Az interjúkról jegyzet készült, a kulcsmondatok szó szerint rögzítésre kerültek. A jegyzetet a résztvevők az interjú végével átolvashatták, pontosíthatták. Ezt követően a válaszok tematikusan kódolásra kerültek. A válaszok feldolgozása során minden személyes adat anonimizálásra került.

Az adatgyűjtés során a kutató reflektív terepnaplót is vezetett, amelyben rögzítette az interjúk kontextusát, a résztvevők reakcióit és az előzetes értelmezéseket. Ez elősegítette a reflexív tudatosságot és a torzítások azonosítását. A módszer megfelelt a kvalitatív kutatás hitelességi kritériumainak Lincoln és Guba (1985) nyomán.

Az elemzés módszere

Az adatok elemzése tematikus kódolással történt, Braun és Clarke (2006) iránymutatása alapján. A kódolás manuálisan, több iterációban zajlott. Az első körben nyílt kódolással azonosításra kerültek a kulcsfogalmak, majd ezeket csoportosítottuk és magasabb szintű kategóriákba rendeztük. A második szakaszban ezekből alakultak ki a fő témák, amelyek megegyeznek az Eredmények fejezet struktúrájával.

Az elemzési folyamat iteratív volt: az első kódolási kör után a kutató visszatért az adatokhoz, finomította a kategóriákat, és ellenőrizte a konzisztenciát. A kódolási döntéseket folyamatos memoírás kísérte, amely segített az elemzés átláthatóságának megőrzésében (Corbin és Strauss, 2015). Az elemzés eredményeit a kvalitatív validálás érdekében a másik kutató átnézte, a tematikus kategóriák és az értelmezések belső logikáját vizsgálta.

A folyamat célja nem általánosítható eredmények előállítása volt, hanem a lean diffúziójának mélyebb megértése különböző szervezeti környezetekben. Az elemzés során a kutató folyamatosan figyelt a reflexív egyensúlyra, vagyis arra, hogy saját lean tanácsadói tapasztalatai hogyan befolyásolhatják az adatok értelmezését.

Etikai megfontolások és reflexivitás

Az interjúkban való részvétel önkéntes volt, és minden résztvevő írásban hozzájárult az adatok kutatási célú felhasználásához. Az adatokat bizalmasan kezeltük, és minden, a szervez vagy a válaszadó azonosítását lehetővé tevő információ eltávolításra került a publikálás előtt.

A reflexivitás biztosítása érdekében a kutató rögzítette saját szerepét, előfeltevéseit és tapasztalatait, amelyek befolyásolhatták az adatgyűjtést és -értelmezést. Ez a tudatosság az SRQR O'Brien, Harris, Beckman, Reed és Cook (2014) által is javasolt transzparens és etikus kutatói magatartás részét képezte. A kutatás folyamata végig nyomon követhető, dokumentált és visszaellenőrizhető volt, így biztosítva az eredmények hitelességét és megbízhatóságát.

EREDMÉNYEK

Szervezeti kontextus és motivációk

Az interjúk alapján a vizsgált szervezetek között gyártó és szolgáltató vállalatok egyaránt szerepelnek, méretük és tulajdonosi struktúrájuk azonban jelentősen eltér. Hasonló heterogenitást mutatott ki Demeter, Losonci és Horváth (2016) is, akik a magyar ipar lean alkalmazásának mélységében és kiterjedtségében jelentős különbségeket azonosítottak. A lean bevezetését a legtöbb esetben nem egyetlen stratégiai döntés, hanem több, egymásra épülő kezdeményezés indította el. A motivációk között kiemelt helyet kapott a költségcsökkentés, a hatékonyság-

növelés és a vevői elégedettség javítása, de sok esetben a lean alkalmazása a vállalat működésének átláthatóbbá tételét is szolgálta.

Több szervezetnél a lean bevezetése egy felsővezetői döntéshez, tulajdonosváltáshoz vagy külső tanácsadói javaslatához kapcsolódott, míg másoknál belső kezdeményezésként indult. A bevezetés okai között megjelent a digitalizáció előkészítése és a tudásmegosztás strukturálása is. A szakirodalom szerint a lean diffúziója gyakran ilyen hibrid motivációk mentén indul, ahol a szervezet egyszerre keres költség- és minőségi előnyöket (Netland, 2016; Bhasin, 2015).

A megkérdezettek egy része tapasztalt már korábbi sikertelen kísérletet, ami az interjúkban tárgyalt programokat óvatossá tette. Ez megfelel annak a mintának, amit Radnor és Osborne (2013) is azonosított a közsféra lean kísérleteiben: a lean gyakran másodszor vagy harmadszor kap esélyt, amikor a szervezet már érettebb a szemléletváltásra. Az egyik szakértő ezt így fogalmazta meg: „Fontos, hogy a vállalati kultúra érett legyen a kezdéshez. Kell, hogy igény legyen, legyenek leannel feltárható problémák.”.

A lean bevezetésének kihívásai

A leggyakoribb nehézség a változással szembeni ellenállás volt, amely elsősorban a középvezetői rétegben jelent meg. A bevezetésben résztvevő dolgozók többsége nem a módszert, hanem annak bevezetési módját utasította el: a korábbi sikertelen vagy formális fejlesztések miatt sokan bizalmatlanok voltak. A kulturális és kommunikációs akadályokat a válaszadók erősebbnek ítélték, mint a szakmaiakat. Az interjú során volt, aki jelezte, hogy „bár lefelé kommunikálták a feladatot, konkretizálás és eszköztár nélkül az operatív szint nem tudott vele mit kezdeni”.

A vezetői elkötelezettség hiánya szinte minden esetben lassította vagy megakasztotta a folyamatot. Ez alátámasztja Liker (2004) és Netland (2016) megállapításait, miszerint a lean nem működhet a vezetői jelenlét és példamutatás nélkül. Ahogy egy válaszadó említette: „A nem nyitott vezetők akadályozták, akik nem akarták megváltoztatni a gondolkodásukat, akik azt gondolták magukról, hogy már mindent tudnak.”.

A bevezetés során sok szervezetnél a projektstruktúra túlsúlya vált problémává. A lean időszakos programként indult, és nem tudott beépülni a napi működésbe. A válaszadók beszámolója alapján az is jellemző volt, hogy a szervezeti elvárások nem mindig voltak összhangban az erőforrásokkal: hiányzott a dedikált koordinátor, vagy a fejlesztési feladatokat a vezetők saját napi munkájuk mellett próbálták végezni. Losonci és Takács (2020) kutatásai is rávilágítanak, hogy a hazai vállalatoknál a strukturálatlan erőforrás-allokáció gyakran a lean átalakulások sikertelenségének egyik fő oka.

A diffúzió dinamikája

A lean terjedése a szervezeteken belül fokozatosan zajlott. A legtöbb helyen pilot projekttel kezdődött, amely később mintaként szolgált a további bevezetésekhez. A diffúziót erősen befolyásolta a vezetői fókusz és az elismerési rendszer. Amikor a lean eredményeit rendszeresen kommunikálták, és a sikereket láthatóvá tették, a részvétel önkéntessé vált, a kezdeményezések száma nőtt. Amikor viszont a figyelem más projektekre terelődött, a folyamat lelassult vagy megszűnt. Ez megfelel Rogers (2003) diffúzióelméletének, amely szerint a változások elfogadása nem lineáris, hanem ciklikus folyamat.

A korai elfogadók Rogers (2003) jellemzően olyan munkatársak voltak, akik nyitottak voltak a tanulásra, és képesek voltak másokat is bevonni. Egy interjúalany meglátása szerint: „Aki egy kicsit igényes a munkájára, önmagára, és tanultabb, az könnyebben elfogadja.”. Hasonló mintázatot ír le Madsen (2016) is, aki szerint a lean diffúzióját mindig néhány befolyásos, tapasztalt szereplő indítja el. A magyar szervezetekben ez a szerep gyakran a csoportvezetőkre hárult, akik közvetítettek a felsővezetés és az operatív dolgozók között.

A diffúzió sebességét ugyanakkor több esetben befolyásolta a fluktuáció és a vezetőváltás. Amikor a támogató vezető távozott, a lean lendülete is megszűnt. Ez az összefüggés több nemzetközi kutatásban is kimutatható (Netland, 2016; Losonci és Takács, 2020). De egy jellemző vállalati hozzáállási probléma az is, amit így fogalmazott meg egy válaszadó: „A lean átalakulás megállt, amikor a vezetői célok közül eltűnt a lean. Hiába látta a vezető az eredményeit.”.

Testreszabás és tanulás

Az interjúk egyik legmarkánsabb közös megállapítása az volt, hogy a lean csak akkor működik, ha *testreszabottan* kerül bevezetésre. A szervezetek saját kontextusukhoz igazították az eszközöket, a terminológiát és a bevezetési tempót. A sikeres esetekben a tanulás és az adaptáció párhuzamosan zajlott. A résztvevők több mint fele kiemelte, hogy a standardizálás és az önálló fejlesztési szabadság közötti egyensúly megtalálása döntő tényező volt.

Ez a tapasztalat összhangban van Bhasin (2015) és Jasti és Kodali (2015) következtetéseivel, akik szerint a lean alkalmazása csak akkor eredményes, ha a helyi feltételekhez és a szervezeti kultúrához igazodik. A következőképpen fogalmazták ezt meg az interjúalanyok: „Nem mindegy, hogy az adott szervezet hol tart a lean érettségben, kiket kell megszólítani, hogyan lehet beilleszteni a stratégiába. Volt, amikor emiatt nem is hívtuk leannek.”, „Dobozos termékkel indultunk, de a sikerhez a testre szabás kellett.”.

A tanulási folyamatok több szinten jelentek meg: formális tréningek, napi megbeszélések és informális tudásmegosztás formájában. A tapasztalat szerint a tartós fejlődést az biztosította, ha a szervezet nem projektként, hanem **tanulási folyamatként** tekintett a leanre. Ez a megközelítés Senge (2006) tanuló szervezet koncepciójával is egybecseng, amely szerint a fejlesztés fenntarthatósága a reflexív tanulás képességén múlik. Ezt egy szakértő így fogalmazta meg: „El szeretnénk érni, hogy tanuló szervezet legyünk. Hogy meglegyen a vágy, hogy jobb legyél.”.

A vezetői szerep

A lean diffúzió sikerét leginkább a vezetők viselkedése határozta meg. A felsővezetők szerepe a célok kijelölése és az irány megtartása volt, míg a középvezetők a napi gyakorlatba történő átültetést biztosították. A megkérdezettek szerint a vezetői példamutatás, a rendszeres kommunikáció és a visszajelzés teremtette meg a bizalmat. Ezt így fogalmazta meg egy megkérdezett: „A mostani igazgató hisz a leanben, hogy a lean segítségével tud versenyképes szervezetet építeni. Személyes példamutatással vezet.”.

A középvezetők kettős pozícióban vannak: egyszerre kapnak felülről nyomást az eredmények elérésére és alulról igényt a támogatásra. Ez a kettősség sokszor konfliktusokat okoz, de egyben lehetőséget is teremt a tanulásra. Hines, Found, Griffiths

és Harrison (2011) szerint a középszint a lean diffúzió rejtett motorja, mert ők alakítják át a stratégiai célokat operatív viselkedéssé. Ahogy egy szakértő említette: „Az osztályvezetők, ránk hagyták. Beszédet tartottak, ha kellett. A csoportvezetők viszont nagyon támogatók voltak.”.

A vezetők személyes jelenlétének hatása többször megjelent a válaszokban. Amikor a vezetők ténylegesen részt vettek a fejlesztésekben, a program elfogadottsága és lendülete nőtt. Liker (2004) és Losonci és Takács (2020) kutatásai is megerősítik, hogy a lean-szerű működés hosszú távon csak akkor fenntartható, ha a vezetés példát mutat, és a fejlesztést a szervezet alaptevékenységének részévé teszi. Ezt erősítette meg egy interjúalany is: „A személyes példamutatással, az emberi viselkedésre adott jó reakciókkal lehet a legjobban előre lépni.”.

Fenntarthatóság és tanulságok

A lean kezdeményezések hosszú távú fennmaradását a szervezeti kultúra és a tanulási hajlandóság határozza meg. Ahol a fejlesztés belső értékévé vált, ott a program nem függött személyektől, hanem beépült a működésbe. A fenntarthatóság kulcsa az volt, hogy a lean szemlélet **közös nyelvvé** vált: a dolgozók és a vezetők ugyanazokat a fogalmakat használták a problémák leírására.

A digitalizáció új lehetőségeket hozott a fenntarthatóságban: a vizualizáció, a valós idejű adatok és a transzparens mutatószámok megerősítették a lean alapelveket. Buer, Strandhagen és Chan (2018) szerint a digitalizáció és a lean egymást erősítő rendszert alkot, amelyben az információáramlás gyorsasága a folyamatos fejlődés feltétele. Egy szakértő ezt így látja: „A digitalizációt a hasznunkra kell fordítani. Lassan eljutunk oda, hogy a digitalizáció egy módszer a fejlődés meggyorsításában.”.

A válaszadók egyetértettek abban, hogy a lean akkor tekinthető beágyazottnak, ha a fejlesztési kezdeményezések már nem központilag indítottak, hanem spontán módon, a dolgozók kezdeményezésére jönnek létre. Ez megfelel annak a diffúziós mintának, amelyet Rogers (2003) és Netland (2016) is leír: a kezdeti push után a pull mechanizmus válik dominánssá, amikor a fejlesztés belső motivációvá alakul.

Összességében a kutatás eredményei azt mutatják, hogy a lean diffúziója a magyar vállalatoknál erősen kontextusfüggő, és leginkább a vezetői viselkedés, a tanulás intenzitása, valamint a kulturális nyitottság határozza meg. A sikeres szervezetekben a lean nem cél, hanem működési filozófia, amely a mindennapi döntéshozatal részévé válik (Hines, Found, Griffiths és Harrison, 2011; Losonci és Takács, 2020).

KÖVETKEZTETÉSEK

A kutatás célja a lean menedzsment elveinek és eszközeinek diffúzióját vizsgálni a magyarországi szervezetekben, különös tekintettel a bevezetés kontextusára, a tanulási folyamatokra és a vezetői szerepre. Az interjúk alapján megállapítható, hogy a lean diffúziója nem lineáris, hanem többlépcsős, társas tanulási folyamat, amelyben a szervezeti kontextus, a vezetői viselkedés és a kulturális feltételek egymást erősítve határozzák meg a fejlődés irányát. A kvalitatív eredmények egyértelműen alátámasztják, hogy a lean sikeressége nem az eszközök alkalmazásán, hanem azok helyi értelmezésén és testreszabásán múlik (Bhasin, 2015; Netland, 2016; Losonci és Takács, 2020).

A vizsgált szervezetek tapasztalatai szerint a lean nem egyszeri projekt, hanem tanulási és kulturális átalakulás, amely a

mindennapi működésbe épülve válik fenntarthatóvá. Az implementáció korai szakaszát jellemző kényszerített push megközelítést fokozatosan felváltja a dolgozói pull, amikor a fejlesztési kezdeményezések már belső motivációból születnek. Ez a változás Rogers (2003) diffúzióelméletének is megfelel, amely szerint az innovációk terjedésében a társas megerősítés és a tapasztalati tanulás kulcsszerepet játszik. A tanulási folyamat sikerét erősen meghatározza, hogy a vezetők milyen mértékben vesznek részt a fejlesztésekben, és mennyire képesek a lean szemléletet saját viselkedésükkel közvetíteni (Liker, 2004; Hines, Found, Griffiths és Harrison, 2011).

A kutatás egyik legfontosabb elméleti megállapítása, hogy a lean diffúziója nem egységes mintát követ, hanem kontextusfüggő adaptációs folyamat. A módszerek hatékonysága a helyi kultúrához, a szervezet méretéhez, valamint a vezetői kommunikáció minőségéhez igazodik. Ez megerősíti Bortolotti és Romano (2012) megállapítását, miszerint a lean akkor képes tartós eredményt hozni, ha a vállalat a működését nemcsak strukturálisan, hanem szemléletben is átalakítja. Az interjúkban megjelenő helyi értelmezések tehát nem a lean torzulásai, hanem annak természetes adaptációi, amelyek elősegítik a diffúzió mélyülését.

A gyakorlati tapasztalatok alapján a lean diffúzió sikerének kulcsa a vezetői következetesség és a tanulási infrastruktúra megléte. A vezetők jelenléte, visszajelzése és példamutatása nélkül a lean rövid távú projektté válik, amely nem képes átalakítani a szervezeti kultúrát. A tanulás és a tudásmegosztás formális és informális rendszereinek kiépítése, például napi megbeszélések, belső tréningek, fejlesztési fórumok, nélkülözhetetlen a lean fenntarthatóságához. Ez egybeesik Senge (2006) tanuló szervezet koncepciójával, valamint Losonci és Takács (2020) megállapításaival, miszerint a lean fejlődési szakaszai egyre inkább a szervezeti tanulás minőségétől függenek.

A kutatás eredményeinek gyakorlati implikációi több szinten jelennek meg. A vezetők számára a legfontosabb tanulság, hogy a lean nem egy eszközrendszer, hanem vezetési filozófia, amelynek közvetítéséhez személyes jelenlét és hitelesség szükséges. A tanácsadók számára az eredmények azt mutatják, hogy a módszertani kereteket mindig a szervezet fejlettségi szintjéhez és kultúrájához kell igazítani. A kutatók számára a vizsgálat megerősíti, hogy a lean diffúziója komplex társas rendszerként értelmezendő, amelyben a technikai és emberi tényezők egymástól elválaszthatatlanok.

A kutatás korlátai elsősorban a minta jellegéből fakadnak. A tíz interjú nem teszi lehetővé általános következtetések levonását, ugyanakkor mély betekintést nyújt a lean diffúzió hazai mintázataiba. A transzferálhatóság ezért elsősorban azon szervezetekre vonatkozik, amelyek hasonló méretűek, iparági struktúrájúak vagy lean érettségűek. A kvalitatív kutatás jellegéből adódóan az eredmények értelmezése a kutató reflexív szerepét is feltételezi (O'Brien, Harris, Beckman, Reed és Cook, 2014).

A további kutatások számára ígéretes irány lehet a lean diffúzió hálózati és longitudinális vizsgálata, amely feltárhatná, hogyan változik az elfogadás mélysége időben, illetve hogyan terjed a szemlélet a szervezeten belüli formális és informális kapcsolatok mentén. Emellett érdemes vizsgálni, hogy a digitalizáció és az adatvezérelt működés hogyan módosítja a lean alapelvek értelmezését a jövőben (Buer, Strandhagen és Chan, 2018).

Összességében a kutatás hozzájárul a lean diffúzió mélyebb megértéséhez a magyarországi kontextusban, és rávilágít arra, hogy a fenntartható fejlesztés nem az eszközök, hanem a kultúra és a tanulás szintjén dől el. A lean akkor tekinthető beépültnek, ha a szervezet tagjai nem a módszert, hanem a mögötte álló gondolkodásmódot sajátítják el, vagyis amikor a fejlesztés a mindennapi döntéshozatal természetes részévé válik (Hines, Found, Griffiths és Harrison, 2011; Losonci és Takács, 2020).

A kutatás legfontosabb tudományos hozzájárulása, hogy a lean diffúzióját empirikusan társas tanulási és kulturális átalakulásként írja le, és a testreszabás–standardizálás egyensúlyát a siker kritikus mechanizmusaként azonosítja. A kutatás eredményei alapján az alábbi új tudományos megállapítások fogalmazhatók meg:

- A kutatás empirikusan igazolta, hogy a lean diffúziója nem lineáris technikai folyamat, hanem társas tanulási és kulturális átalakulás, amelyben a szervezeti tanulás, a vezetői viselkedés és a helyi adaptáció egymással kölcsönhatásban határozzák meg a fejlődés irányát.
- A vizsgálat rávilágított, hogy a lean sikeressége a testreszabás és standardizálás közötti dinamikus egyensúly megteremtésén múlik, amely kontextusonként eltérő formát ölt.
- A kutatás újszerűen alkalmazta Rogers (2003) diffúzióelméletét a lean menedzsment terjedésének magyarázatára, és azonosította a push–pull mechanizmusok szervezeti megnyilvánulásait a tanulási szakaszok mentén.
- A vizsgálat kimutatta, hogy a lean diffúzió kulcsszereplői a középvezetők, akik hidat képeznek a stratégiai célok és az operatív tanulási folyamatok között, így ők a fenntartható lean transzformáció rejtett motorjai.

MELLÉKLET

Interjúkérdések

Kontextus

- Kérem, meséljen a szakmai háttéréről! Hogyan találkozott először a lean menedzsmenttel?
- Milyen típusú szervezetekkel dolgozott együtt lean projektekben (pl. iparág, méret, struktúra)?
A lean bevezetésének gyakorlata
- Mik voltak a legnagyobb kihívások vagy ellenállások a lean bevezetése során?
- Mely szereplők segítették leginkább az elfogadtatást?
A lean diffúziója
- Tapasztalt-e különbséget a lean bevezetésének elfogadottságában a szervezeti csoportok között?
- Az Ön tapasztalata szerint milyen jellemzőkkel bírtak azok a szereplők vagy egységek, amelyek korán elfogadták a leant?
- Találkozott olyan esettel, amikor a lean kipróbálása után „megakadt” a folyamat, és nem terjedt tovább a szervezetben?
Mit gondol, mi okozta ezt?
- Milyen tipikus akadályai vannak a lean szélesebb szervezeti elterjedésének?
A lean alkalmazásának módja
- Tapasztalatai szerint mennyire kellett a lean eszközeit vagy szemléletét testre szabni a helyi körülményekhez?
- Milyen félreértéseket, leegyszerűsítéseket vagy hibás alkalmazásokat tapasztalt lean néven?
- Mi segítette leginkább a lean sikeres adaptációját az adott környezethez?
A vezetés és kultúra szerepe

- Milyen szerepe volt a felsővezetésnek a lean bevezetésében és elterjedésében?
- Hogyan látja a középszintű vezetők szerepét a lean diffúzióban? Gát vagy katalizátor?
- Tapasztalatai szerint az operatív szint milyen módon és mértékben felelős a lean átalakulás sikeréért?
Tanulságok, javaslatok
- Ha egy szervezet most gondolkodik a lean bevezetésén, milyen tanácsokat adna a sikeres elfogadás elősegítéséhez?
- Milyen jelekből lehet látni, hogy egy szervezet képes lesz túllépni a lean bevezetésének kezdeti fázisán és eljutni a szélesebb elfogadásig?
- Van-e bármi, amit a témában fontosnak tart, de nem beszélünk róla?

A OE-EKOP-KDP-2024_25_003 számú projekt a vállalatoknál végezhető doktoranduszi kutatómunka elősegítését és eredmények hasznosulását ösztönző együttműködések – hazai KFI programokkal releváns – támogatására megalapított „Óbudai Egyetem Kooperatív Doktori Hallgatói Ösztöndíj Program” keretében valósul meg, az óbudai egyetem tehetséggondozó alapjából.

IRODALMI FELDOLGOZÁS

- BHASIN, S. (2015): *Lean management beyond manufacturing: A holistic approach*. Springer International Publishing, Cham. ISBN 9783319199958.
- BORTOLOTTI, T. – ROMANO, P. (2012): *Lean first, then automate: A framework for process improvement in the service sector*. *International Journal of Production Research*, 50 (1), 424–440. DOI 10.1080/00207543.2011.571943. ISSN 0020-7543.
- BRAUN, V. – CLARKE, V. (2006): *Using thematic analysis in psychology*. *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2), 77–101. DOI 10.1191/1478088706qp063oa. ISSN 1478-0887.
- BUER, S.-V. – STRANDHAGEN, J. O. – CHAN, F. T. S. (2018): *The link between Industry 4.0 and lean manufacturing: Mapping current research and establishing a research agenda*. *International Journal of Production Research*, 56 (8), 2924–2940. DOI 10.1080/00207543.2018.1442945. ISSN 0020-7543.
- CORBIN, J. – STRAUSS, A. (2015): *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. 4th ed. Sage Publications, Thousand Oaks, CA. ISBN 9781452276657.
- DEMETER, K. – LOSONCI, D. – HORVÁTH, B. (2016): *Lean alkalmazása és hatása a magyar iparban*. *Vezetéstudomány – Budapest Management Review*, 47 (10), 14–26. ISSN 0133-0179.
- HINES, P. – FOUND, P. – GRIFFITHS, G. – HARRISON, R. (2011): *Staying lean: Thriving, not just surviving*. Lean Enterprise Research Centre, Cardiff University. ISBN 9781904811122.
- JASTI, N. V. K. – KODALI, R. (2015): *A critical review of lean implementation frameworks*. *International Journal of Lean Six Sigma*, 6 (3), 233–262. DOI 10.1108/IJLSS-06-2014-0015. ISSN 2040-4166.
- LIKER, J. K. (2004): *The Toyota way: 14 management principles from the world's greatest manufacturer*. McGraw-Hill, New York. ISBN 9780071392310.
- LINCOLN, Y. S. – GUBA, E. G. (1985): *Naturalistic inquiry*. Sage Publications, Beverly Hills, CA. ISBN 9780803924314.
- LOSONCI, D. – TAKÁCS, O. (2020): *Operational and cultural change in lean transformations*. *International Journal of Production Economics*, 226, 107626. DOI 10.1016/j.ijpe.2020.107626. ISSN 0925-5273.
- MADSEN, D. Ø. (2016): *The diffusion and popularity of lean in Norway*. *Cogent Business & Management*, 3 (1), 1258135. DOI 10.1080/23311975.2016.1258135. ISSN 2331-1975.
- MILES, M. B. – HUBERMAN, A. M. (1994): *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. 2nd ed. Sage Publications, Thousand Oaks, CA. ISBN 9780803955400.
- NETLAND, T. H. (2016): *Critical success factors for implementing lean production: The effect of contingencies*. *International Journal of Production Research*, 54 (8), 2433–2448. DOI 10.1080/00207543.2015.1096976. ISSN 0020-7543.
- O'BRIEN, B. C. – HARRIS, I. B. – BECKMAN, T. J. – REED, D. A. – COOK, D. A. (2014): *Standards for reporting qualitative research: A synthesis of recommendations*. *Academic Medicine*, 89 (9), 1245–1251. DOI 10.1097/ACM.0000000000000388. ISSN 1040-2446.
- RADNOR, Z. J. – OSBORNE, S. P. (2013): *Lean: A failed theory for public services?* *Public Management Review*, 15 (2), 265–287. DOI 10.1080/14719037.2012.748820. ISSN 1471-9037.
- ROGERS, E. M. (2003): *Diffusion of innovations*. 5th ed. Free Press, New York. ISBN 9780743222099.
- SENGE, P. M. (2006): *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. Random House, London. ISBN 9781905211204.